

Michaja Langelaan

Les de laatste schoolkrant van de Piet Oostschool schreef Robin Dekker: "Wat ik me goed kan herinneren is dat ik vroeger, als ik op school kwam, bijna altijd misselijk was. Dat ik zo misselijk was kwam doordat ik me altijd zorgen maakte, maar nu doe ik dat niet meer." Robin is elf jaar en vanaf zijn geboorte slechtziend. Zijn vader schat zijn gezichtsvermogen op 25 à 30%. Volgens hem kan Robin niet met de hand op zijn ogen en een klas met dertig leerlingen was met nog andere kinderen met leverschade. Het is de aandacht van de juf ervan. "Het laatste wat ik heb geleerd was, maar ik denk erom dat hij een heel goed gevoel heeft". Robin gaat nu sinds een paar jaar met de taxi van Utrecht naar Huis ter Heide, waar hij — naar zijn eigen zeggen — de Piet Oostschool voor slechtziende kinderen bezoekt. Achter de deur bij het dorp woonwacht, waar het Koninklijk Instituut voor Onderwijs van Blinden is gevestigd. De twee laatste beide scholen met dat een feit zijn en vanaf dit moment zullen de kinderen en de kinderen, nu een schooling van twee weken, wat hij elke in de klas zit.

Grote veranderingen in het Nederlandse blindenonderwijs Blind en halfblind bij elkaar

De Piet Oostschool maakte deel uit van de Prins Alexander Stichting, een van de oudste blindeninstellingen in ons land. Deze Stichting werd opgericht in 1830 in Barmstede door de vrijzinnigen. La Barmstede in 1940 werd 150 jaar geleden in het interwarperiode. In 1940 bleef in Huis ter Heide.

Met blinden ook
Wanneer de Prins Alexander Stichting in 1978 begon met een nieuw school voor blinden en halfblinden werd de jonge onderwijzer Piet Oost in dienst genomen. Hij zal er ruim veertig jaar blijven werken en het onderwijs voor slechtziende kinderen in Nederland. Piet Oost kwam er vrij snel tot de ontdekking dat het blindenonderwijs moet het in een land vanaf de vorige eeuw gangbaar was, met speciale in voor kinderen met een beperkt gezichtsvermogen. Gestemd door overtuiging in Engeland en Duitsland overtuigde hij met speciale didactiek voor slechtziende kinderen, en vanaf 1979 richtte het onderwijs van de Prins Alexander Stichting zich ook op kinderen op deze groep. De blinden en het halfblinden werden.

Integratie
De kinderen van Piet Oost redden onder het onderwijs voor slechtziende kinderen, hij werd ook voor het onderwijs voor slechtziende kinderen, maar nu wordt ook voor het onderwijs voor slechtziende kinderen in Nederland en Amsterdam. Op het gebied van een land ongeveer 4000 slechtziende kinderen, waarvan een derde blind. Het aantal kinderen dat wordt met een of twee procent gezichtsvermogen is in 1982 geschat op het Koninklijk

Instituut in Huis ter Heide het rapport. Nieuw zijn in de integratie van blinden en slechtzienden. Dit zou het Koninklijk Instituut voor een geïntegreerd onderwijs in deze vorm. De integratie zou niet met een minimum integratie van een groep van het onderwijs "nog op rust" en de andere deels op een andere manier opgevoerd — met een groep of een andere manier op een andere manier opgevoerd — met een groep of een andere manier op een andere manier opgevoerd.

Verenigd zitten
Mevrouw Van Muijden kwam in 1978 als voeringster op het instituut van de Prins Alexanderstichting terecht. Ze wou samen met de andere juf, school en daarna de eerste twee klassen van de school. De eerste bevestiging die ze kreeg kwam er voortvarend uit dat de twee mochten zitten, waardoor ze een ruimte nog met op het school had kon waarmaken. Ze kon het dus misschien moeilijker om te krijgen, in haar moment was ze werk achtergebleven. Dit was een voorwaarde om te krijgen van het Koninklijk Instituut in Utrecht die haar moeder samen met op de school voor slechtziende kinderen van Piet Oost. Ze had veel plezier van de begeleiding, ze werd zelfstandig, maar bijvoorbeeld voor het naar buiten te komen, en vond het vooral heel plezierig om een onderling met te komen.

"Ik hoop nu als een kind op te worden", zo herinnert mevrouw Van Muijden zich en die twee voorwaarde om te krijgen van het Koninklijk Instituut in Utrecht die haar moeder samen met op de school voor slechtziende kinderen van Piet Oost. Ze had veel plezier van de begeleiding, ze werd zelfstandig, maar bijvoorbeeld voor het naar buiten te komen, en vond het vooral heel plezierig om een onderling met te komen.

Klassikaal onderwijs is juist goed voor slechtziende kinderen, beseft Myra van der Veen, nu met directeur van de Piet Oostschool, want, zo ligt er uit, door een goede omgeving zijn ze vaak in meer op zichzelf gericht. De speciale omgeving van andere kinderen hebben die zijn overgevoerd waarbij ze daarom vrede dat is individueel onderwijs niet te hun voordeel is. Door de vergaande integratie van slechtziende kinderen in het gewone onderwijs is het aantal leerlingen, en daarmee het aantal leerlingen op de Piet Oostschool de laatste jaren teruggegaan ten gunste van de ambliopie begeleiding. De speciale begeleiding, leeractiviteit en methoden, evenals de methoden op Oefeningen, alle deze methoden worden, dragen daardoor in het proces te komen.

De twee met de blinden en halfblinden moet een andere verandering van het slechtziendenonderwijs ook het onderwijs. In hoeverre de situatie van het slechtziendenonderwijs in tijd bezien een met kennis is dat de van het slechtziendenonderwijs, is er inmiddels meer met de de waarde ervan, met leerlingen die slechtziende zijn vooral dankzij het voorkeurswerk Piet Oost richter van het Koninklijk Instituut en van de positie in de fase met de blinden en halfblinden dat ook naar zijn een belangrijk.

Er is zelfs één groep leerlingen die niet wil en vorm bij het verenigen van het slechtzienden en slechtziendenonderwijs, in dat de groep van de "lees-waarschijnlijk", die een gezichtsvermogen hebben van niet meer dan 5%. Van wat het moeilijk is helpen of deze met slechtziende kinderen en op de van op de andere school (Huis ter Heide). Op beide scholen vormen ze een gezamenlijke positie in, wat is een positie die grote sociale problemen zijn. Van of ze kunnen ze geleerd maken van de begeleiding en methoden voor slechtziende en halfblinden. Oefeningen en methoden zijn voor begeleiding onderdelen in het onderwijs voor slechtziende kinderen. De slechtziende kinderen moeten daarom hun "vrijheid" te gaan "overgevoerd" voor blind kinderen (met het voordeel van het onderwijs van hun kennis en geboorte). Voor iemand zelf dat hun werk grote voordeel met de slechtziende kinderen kunnen verrijken. Dit behelst bijvoorbeeld dat de bepaalde roeten moeten leven lopen, een kind van de school, dat er is, dat ze niet in positie moeten met een nieuw school, dat in de ondergrond moeten een bevestiging. Dit is gezamenlijk moeten leven bevestiging en blind moeten kunnen schaken. Omdat hij, of door verschillende ideeën dat in een zelfvertrouwen vergaan en de begeleiding van deze groep kan te gaan. Op de Prins Alexander Stichting richtte de kinderen die alle met naar zijn. De Piet Oostschool, met de kinderen van het slechtziendenonderwijs in Nederland staat zijn deuren. In de laatste schoolkrant hebben de kinderen hun herinneringen opgevoerd in Mieke van Muijden schreef: "Ik weet dat de school voortdurend is. De herinneringen vergeet ik niet, ook niet van mijn leven. O ja".

Grote veranderingen in het Nederlandse blindenonderwijs Blind en halfblind bij elkaar

Door Michaja Langelaan

In de laatste schoolkrant van de Piet Oostschool schreef Robin Dekker: "Wat ik me goed kan herinneren is dat ik vroeger, als ik op school kwam, bijna altijd misselijk was. Dat ik zo misselijk was kwam doordat ik me altijd zorgen maakte, maar nu doe ik dat niet meer." Robin is elf jaar en vanaf zijn geboorte slechtziend. Zijn vader schat zijn gezichtsvermogen op 25 à 30%. Volgens hem kon

Robin het met deze handicap niet redden in een klas met dertig leerlingen waar ook nog andere kinderen met leerproblemen om de aandacht van de juf streden. "Hij hobbelde wel zo'n beetje mee, maar ik denk achteraf dat hij een heleboel gemist heeft." Robin gaat nu sinds een paar jaar met de taxi van Utrecht naar Huis ter Heide, waar hij — zeer tot zijn genoegen — de Piet Oostschool voor slechtziende kinderen bezoekt. Althans dat deed hij tot deze zomervakantie. Want met ingang van het nieuwe schooljaar bestaat zijn school niet meer. Alle 36 slechtziende leerlingen van de Piet Oostschool worden na de vakantie in Huizen verwacht, waar het Koninklijk Instituut tot Onderwijs van Blinden is gevestigd. De fusie tussen beide scholen zal dan een feit zijn en vanaf dat moment zullen slechtziende en blinde kinderen, na een scheiding van bijna veertig jaar, weer bij elkaar in de klas zitten.

De Piet Oostschool maakte deel uit van de Prins Alexander Stichting, een van de oudste blindeninstituten in ons land. Deze Stichting werd opgericht in 1880 te Bennekom door de vrijmetselaarsloge 'La Bien Aimée' en is vanaf 1910 gevestigd in het aristocratische 18e-eeuwse buiten in Huis ter Heide.

Met blinddoek voor

Wanneer de Prins Alexander Stichting in 1938 begint met een internaat voor 'blinde en halfblinde' kinderen wordt de jonge onderwijzer Piet Oost in dienst genomen. Hij zal er ruim veertig jaar blijven werken en een belangrijk stempel drukken op het onderwijs voor slechtziende kinderen in Nederland.

Piet Oost kwam al vrij snel tot de ontdekking dat het blindenonderwijs zoals het in ons land vanaf de vorige eeuw gangbaar was, niet geschikt is voor kinderen met een beperkt gezichtsvermogen.

Gesteund door ervaringen in Engeland en Duitsland ontwikkelde hij een speciale didaktiek voor slechtziende kinderen, en vanaf 1950 richt het onderwijs van de Prins Alexander Stichting zich nog uitsluitend op deze groep. De blindenstok en het brailleschrift werden taboe.

Was het vroeger heel normaal dat slechtziende kinderen met een blinddoek voor braille moesten leren, Piet Oost ging uit van de toentertijd baanbrekende gedachte dat deze kinderen juist gebruik moeten maken van hetgeen ze nog wél zien. Met behulp van dia's trainde hij de leerlingen in het bewust, aandachtig en interpreterend kijken. Kleuren en symbolen speelden daarbij een voorname rol. Inmiddels zijn de ontwikkelingen in de optische apparatuur zo ver gevorderd dat de diap projector wat uit de gratie dreigt te raken.

De kennis omtrent het gebruik van de juiste verlichting en van contrasten is evenzeer toegenomen en, en bovendien kunnen fysici met behulp van computers tegenwoordig vaststellen wat iemand nog kan zien. Wie vijftien jaar geleden als blind werd bestempeld gaat nu als slechtziende door het leven. Niet alleen moet de 'restvisie' worden getraind, volgens de denkbeelden van Piet Oost dient er in het onderwijs aan slechtzienden ook veel aandacht te worden geschonken aan de motoriekontwikkeling en de ooghandcoördinatie. Daarom kregen zijn leerlingen extra lessen in handenarbeid en zelf muziek maken en werd er veel tijd uitgetrokken voor gymnastiek (hardlopen, verspringen), dansexpressie en volksdansen.

Integratie

De idealen van Piet Oost reikten verder dan onderwijs voor slechtziende kinderen, hij ijverde ook voor hun maatschappelijke integratie. Vanaf 1967 gaat het internaat in de weekenden dicht — de leerlingen moeten als het even kan thuis wonen. Verder moeten slechtziende kinderen toch zoveel mogelijk naar de gewone school.

Omdat hij voorzag dat niet alle visueel gehandicapte kinderen in het regulier onderwijs zouden gedijen — ook niet als ze extra begeleiding zouden krijgen — nam Piet Oost halverwege de jaren zestig het initiatief tot de oprichting van speciale scholen voor slechtziende kinderen in Rotterdam en Amsterdam. Op het ogenblik telt ons land ongeveer 4000 visueel gehandicapte kinderen, waarvan circa tweederde slechtziend is en éénderde blind. Het aantal volwassenen dat weinig tot niets ziet wordt geschat tussen de 50 à 60.000.

In 1980 presenteert het Koninklijk Blindeninstituut te Huizen het rapport: *Nieuwe wegen in de hulpverlening aan blinden en slechtzienden*. Dat zou het startschot betekenen voor een grootscheepse herstructurering in deze sector. De intramurale zorg werd tot een minimum teruggebracht ten gunste van het ambulante 'zorg op maat' en de oude — deels op confessionele grondslag opererende — instituten gingen de kern vormen van een zestal regionale instellingen voor blinden en slechtzienden van alle gezindten en elke leeftijd.

Bij deze regionale instellingen, die te zamen het gehele land bestrijken, is alle hulp voor visueel gehandicapten ondergebracht: dus zowel intramurale zorg als dagbehandeling, evenals ambulante hulp aan huis en consultatie en advies.

Net als de hulpverlening wordt ook het onderwijs voor blinde en slechtziende kinderen per regio georganiseerd. De stichting van een nieuwe school in Haren (Gr.) en de verhuizing van de Piet Oostschool naar Koninklijk Blindeninstituut maken deel uit van deze regionalisering. Met de spreiding over het land is een gevarieerd aanbod ontstaan. Kinderen kunnen nu niet alleen vaker thuis blijven wonen, maar ook makkelijker de gewone school bezoeken.

In het noorden, waar tot voor kort geen enkele onderwijsvoorziening was voor het blinde en slechtziende kind, bezochten in 1988 vierentwintig leerlingen de school voor speciaal onderwijs in Haren, terwijl 94 kinderen vanuit deze instelling begeleiding kregen in het gewone basisonderwijs. Daarnaast is op enkele locaties in het land de mogelijkheid gehandhaafd om visueel gehandicapte kinderen in internaatsverband onderwijs te laten volgen — meestal gebeurt dit op grond van een sociale indicatie — en zijn er speciale onderwijsvoorzieningen voor meervoudig visueel gehandicapte kinderen. De afgelopen decennia is weliswaar de blindheid onder kinderen teruggedrongen, maar het aantal meervoudig visueel gehandicapte kinderen neemt toe. Vooral de grotere overlevingskansen van prematuur geboren kinderen en het optreden van 'couveuzeblindheid' vormen de oorzaak van deze stijging.

Vooraan zitten

Mevrouw Van Muijden kwam in 1959 als veertienjarige op het internaat van de Prins Alexanderstichting terecht. Ze werd geboren met een ernstige vorm van staar, waardoor ze een 'kokergezichtsvelde' heeft en dus altijd maar een zeer beperkt deel van de wereld om haar heen kan zien. Ze doorliep indertijd als een van de veertig leerlingen een gewone lagere school en daarna de eerste twee klassen van de mulo. De extra begeleiding die ze kreeg bestond er voornamelijk uit dat ze vooraan mocht zitten, waardoor ze ten minste nog iets op het schoolbord kon waarnemen. Ze kon het dan misschien intellectueel aardig bijbenen, in haar motoriek was ze sterk achtergebleven. Het was een vrouwelijke oogarts van het Ooglijdersgasthuis te Utrecht die haar moeder attent maakte op de school voor slechtziende kinderen van Piet Oost. Ze had veel profijt van de bewegingslessen, ze werd zelfstandiger, leerde bijvoorbeeld voor het eerst alleen te reizen, en vond het bovenal heel plezierig om eens onder lotgenoten te verkeren. "Ik bewoog me als een hark op m'n veertiende", zo herinnert mevrouw Van Muijden zich en dat kwam voornamelijk omdat het straatleven volledig aan haar voorbij was gegaan.

Klassikaal onderwijs is juist goed voor visueel gehandicapte kinderen, betoogt Myrna van der Veen, nog net directeur van de Piet Oost-school, want, zo legt ze uit, door hun diffuse omgeving zijn ze toch al meer op zichzelf gericht. De impulsen afkomstig van andere kinderen hebben dus een toegevoegde waarde en daaruit volgt dat té individueel onderwijs niet in hun voordeel is. Door de vergaande integratie van visueel gehandicapte kinderen in het gewone basisonderwijs is het aantal leerlingen, en daarmee het aantal formatieplaatsen op de Piet Oostschool de laatste jaren teruggelopen ten gunste van de ambulante begeleiding.

De speciale bewegingslessen, handenarbeid- en weeflessen, evenals de muzieklessen op Orf-instrumenten, alle door vakmensen gegeven, dreigen daardoor in het gedrang te komen. De fusie met de blindenschool in Huizen moet een verdere verschraving van het slechtziendenonderwijs een halt toeroepen. En hoewel de traditie van het slechtziendenonderwijs in tijd bemeten een veel kortere is dan die van het blindenonderwijs, is er inmiddels niemand meer die de waarde ervan wil

bestrijden; de slechtzienden zijn vooral dankzij het voortrekkerswerk Piet Oost verlost van het predikaat 'halfblind' en vanuit die positie is de fusie met de blindenschool dan ook nauwelijks een bedreiging. Er is zelfs één groep leerlingen die zeer wel zal varen bij het samengaan van het slechtzienden- en blindenonderwijs, en dat de groep van de 'low-vision'-kinderen die een gezichtsvermogen hebben van minder dan 5%.

Vaak was het moeilijk te bepalen of deze zeer slechtziende kinderen nu op de ene of op de andere school thuishoorden. Op beide scholen namen ze een geïsoleerde positie in, wat in veel gevallen tot grote sociale problemen leidde. Vanaf nu kunnen ze gebruik maken van de hulpmiddelen en methodieken voor zowel slechtziende als blinde kinderen.

Oriëntatie en mobiliteit zijn zeer belangrijke onderdelen in het onderwijs voor visueel gehandicapte kinderen. De slechtziende kinderen moeten daarvoor hun 'restvisies' zo goed mogelijk trainen, voor blinde kinderen komt het vooral aan op het ontwikkelen van hun tastzin en gehoor. Voor allemaal geldt dat hun wereld groter wordt naarmate ze zich zelfstandiger kunnen verplaatsen. Dat betekent bijvoorbeeld dat ze bepaalde routes moeten leren lopen, eerst binnen de school, dan erbuiten; dat ze niet in paniek moeten raken van nieuwe obstakels; dat ze de ondergrond moeten leren benoemen; dat ze geluiden moeten leren herkennen en afstand moeten kunnen schatten. Centraal bij al deze vaardigheden staat dat ze hun zelfvertrouwen vergroten en de angst overwinnen om alleen ergens naar toe te gaan.

Op de Prins Alexander Stichting zullen de kinderen dit alles niet meer leren. De Piet Oostschool, ooit de bakermat van het slechtziendenonderwijs in Nederland sluit zijn deuren. In de laatste schoolkrant hebben de kinderen hun herinneringen opgeschreven en Marieke van Muijden schrijft: "Jammer dat de school verkocht is. De herinneringen vergeet ik niet, nooit meer van mijn leven. O zo."